

Роль ЗМІ та інформації у підтримці внутрішньо переміщених жінок в Україні

Саллі Гоулден

Надання доступних і практичних порад за допомогою цифрових платформ може допомогти внутрішньо переміщеним жінкам (ВПЖ), які стикаються з економічними, психосоціальними та медичними наслідками війни.

З грудня 2022 року по січень 2023 року організація BBC Media Action провела масштабне дослідження для вивчення жіночої аудиторії в Україні. Мета полягала в тому, щоб сформувані вичерпне розуміння питань, пов'язаних з інформаційними та комунікаційними потребами жінок в умовах поточного конфлікту, підтримати роботу медіапартнерів та НУО.

Зібрані дані склалися з результатів загальнонаціонального репрезентативного телефонного опитування 1500 жінок (і 500 чоловіків), 200 онлайн-інтерв'ю з жінками, які проживають на невідконтрольних урядом територіях (НПУТ), та восьми бесід, проведених у рамках фокус груп з жінками, а також чотирьох бесід з чоловіками. Були представники як місцевого населення, так і внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Поглиблені інтерв'ю проводилися з жінками з більш вразливих груп (таких як жінки з інвалідністю, ромські громади та жінки, які мешкають на лінії фронту чи поблизу неї). Ці дані збирала українська дослідницька агенція «Інфо Сапієнс». Були також проведені інтерв'ю з важливими джерелами інформації: керівницями НУО, які були проведені українською науковою консультанткою на замовлення організації BBC Media Action.

Станом на травень 2023 року в Україні налічувалося понад 5 мільйонів ВПО.¹ У загальнонаціональній репрезентативній вибірці жінок з усієї України, зібраній організацією BBC Media Action, 14 % жінок були ВПО. Порівняно з іншими жінками, вони частіше мешкали на півдні та сході країни, і значна частина з них була молодими жінками віком від 18 до 34 років (38% від загальної кількості ВПЖ), у порівнянні з 23% у загальній вибірці. Більшість з них

мали дітей віком до 18 років (43% порівняно з 31 %); вони також частіше розмовляли російською мовою (23 % порівняно з 15 %). У вибірці з 200 жінок на НПУТ 32 % жінок були ВПО.

Основні проблеми, що впливають на життя внутрішньо переміщених жінок Війна, безпека та гарантії безпеки були головними занепокоєннями для 62 % жінок у їхньому повсякденному житті. Негативним впливом війни, про який найчастіше повідомлялося, було погіршення душевного та фізичного здоров'я. 38 % респонденток заявили, що війна погіршила їхнє психічне та фізичне здоров'я. ВПЖ значно частіше зазначали, що проблеми з психічним і фізичним здоров'ям вплинули на них, порівняно з жінками, які залишилися у своїх домівках (48 % порівняно з 36 %).

Під час обговорень у фокус-групах внутрішньо переміщені жінки висловлювали занепокоєння щодо знайомих чоловіків, які воюють. Одна жінка поділилася роздумами: «У мене багато знайомих, які пішли на фронт, і ми завжди говоримо про них у родині та з друзями». Вони також висловлювали занепокоєння щодо власної безпеки та захисту, життя в умовах невизначеності та неможливості планувати майбутнє, необхідності самотужки піклуватися про своїх дітей чи утриманців, а також перебування далеко від сім'ї, друзів та рідного дому. Вони згадували про труднощі з адаптацією в новій громаді та проживанням у чужому домі (навіть якщо це був член їхньої сім'ї чи друг).

Жінки, які очолюють НУО, також наголошували на важливості підтримки ВПО у подоланні психологічних наслідків війни та розвитку психологічної стійкості. Деякі

ВПО могли знову пережити травму після повномасштабного вторгнення після пережитого конфлікту на Сході з 2014 року або можуть зіткнутися з конкретними проблемами, пов'язаними з насильством у притулках, де вони перебувають.

Більш ніж половина внутрішньо переміщених жінок повідомила про вплив на їхні доходи та роботу, порівняно з 31 % жінок, які не були ВПО. У фокус-групах ВПЖ обговорювали труднощі з пошуком житла та роботи, а також занепокоєння з приводу зростання цін і вартості оренди житла, предметів побуту та нового одягу. Старші жінки з дітьми висловлювали більше занепокоєння щодо доступу до освітніх послуг для своїх дітей. Молодші жінки хвилювалися про освіту для себе, включно з проблемами з їхніми університетами та дистанційним навчанням.

Внутрішньо переміщені жінки набагато частіше зазначали, що мають труднощі з доступом до соціальних та медичних послуг (20 % порівняно з 14 % жінок, які не були ВПО), кращих санітарних умов (9 % та 5 %), а також безпеки та захисту (36% та 22%). Жінки, які проживали на НПУТ, відчували наслідки війни набагато гостріше, особливо якщо вони були ВПО. Наприклад, ВПЖ, які проживають на НПУТ, набагато частіше зазначали вплив війни на їх їжу та харчування (55 %), порівняно з жінками на цих територіях, які не є внутрішньо переміщеними особами (38 %).

Жінки, які переїхали в нові регіони України, також обговорювали деякі труднощі інтеграції в нову громаду. Вони відчували, що громади були приголомшені припливом російськомовних. Вони також відчували, що існує різне сприйняття чоловіків ВПО та жінок ВПО та їх інтеграції в місцеві громади, причому жінок і дітей іноді сприймають більш привітно. Вони відчували, що до чоловіків ВПО іноді ставляться негативно, оскільки люди в їхніх нових громадах питали, чому вони не воюють.

Використання засобів масової інформації та засобів зв'язку

В репрезентативному національному опитуванні жінки, які були ВПО, частіше

повідомляли про використання інтернету порівняно з тими, які не були ВПО (89 % порівняно з 81 %), а також частіше користувалися месенджерами (86 % порівняно з 71 %) та соціальними мережами (82 % порівняно з 73 %). На протигагу цьому, переселенки набагато рідше користувалися телевізорами (58 % порівняно з 74 %), друкованими ЗМІ (31 % порівняно з 42 %) та радіо (25 % порівняно з 39 %) порівняно з жінками, які не були ВПО. Використання медіа переселенками відображає те, що вони є мігруючим населенням до традиційних ЗМІ, а також те, що вони ймовірніше молоді жінки, які, своєю чергою, більш схильні використовувати цифрові, ніж традиційні медіаплатформи.

Серед усіх жінок, які користувалися соціальними мережами, фейсбук і телеграм використовувалися майже на однаковому рівні, але жінки набагато більше покладалися на месенджер «Телеграм» для отримання новин, ніж на фейсбук. Молодші жінки значно частіше використовували телеграм для отримання новин — 68 % жінок у віці 18-34 років порівняно з 53 % жінок у віці 35-54 років і 32 % жінок у віці 55 років і старше. ВПО також були набагато більш схильні використовувати месенджер «Телеграм» для новин (65 %) порівняно з жінками, які не були ВПО (49 %). Серед усіх перелічених джерел новин жінки найбільше довіряли телеграму (28 % назвали його своїм найбільш надійним джерелом інформації). Жінки говорили про телеграм як про своє основне джерело новин та інформації в інтернеті, тому що новини подавалися в стислій формі, а також вони могли отримувати інформацію з місцевих груп у телеграмі. Соціальні мережі «ТікТок» та «Інстаграм» використовувалися більше для розваг, ніж для отримання новин та інформації.

Загалом, жінки говорили про те, що з початком повномасштабного вторгнення вони стали переглядати набагато більше новин і інформації про поточні події. Вони були зацікавлені в новинах про те, як війна впливає на їх місцеві райони (і на райони, де вони раніше жили), а також в інформації про відключення електроенергії, хід війни

на фронті та про те, яку підтримку Україна отримує від іноземних держав.

Іноді споживання великої кількості новин та інформації про війну мало негативний вплив. Молоді переселенки розповідали про те, як нескінченне гортання сторінок в соціальних мережах негативно вплинуло на них і як вони з цим справлялися:

«Чутливі візуальні матеріали у групах соціальних мереж. Сумні новини з будь-якого куточка України: не лише з півдня, а й зі сходу, бо там у мене багато друзів... Зрештою, я відписалася від більшості телеграм-каналів і залишила лише канали, які я переглядаю щодня. Коли почалася війна, можна було гортати сторінки цілий день». (Жінка ВПО, віком від 25 до 41 років)

«Мені тепер подобається канал Kharkiv Life [канал в телеграмі], тому що інформація достовірна й дуже швидка. І підсумок дня також короткий, але зрозумілий». (жінка-ВПО)

Яксні дані також показали, що ВПЖ хотіли б отримувати практичну інформацію про практичні навички виживання, наприклад, як збирати речі та що брати з собою у разі виникнення надзвичайної ситуації, як уникати ракет і сховатися в безпечне місце, а також як впоратися з впливом на їхнє психічне й фізичне здоров'я. Жінки також говорили про потребу в практичній інформації, наприклад, про те, як впоратися з відключенням електроенергії та обслуговуванням генераторів, та високо цінували інформацію, представлену у вигляді «корисних порад для життя»: простих, хитрих методів розв'язання повсякденних проблем, наприклад, як ефективно працювати віддалено або як економити електроенергію.

Рекомендації

На основі цих спостережень, медіапартнери та НУО мають кілька можливостей для більш ефективного задоволення потреб переселенок в Україні, надаючи інформацію, в якій відображено їхній життєвий досвід, і яка відповідає їхнім потребам.

Практична інформація про «життєві хитрощі»: Електронні засоби масової

інформації — це найефективніший спосіб донести відомості до ВПЖ. Тому засоби масової інформації та комунікаційні матеріали мають пробиватися виділятися серед шуму та хаосу соціальних мереж. Чітко брендovanі матеріали, які надають практичну інформацію в корисний та привабливий спосіб, можуть добре захоплювати увагу жіночої аудиторії. Поширення історій про стійкість та дії жінок у повсякденному житті може допомогти іншим жінкам впоратися з труднощами.

Підтримка, пов'язана з економічними наслідками та впливом на психічне й фізичне здоров'я: Засоби масової інформації та засоби зв'язку мають бути спрямовані на підтримку ВПЖ в питаннях, пов'язаних з економічними наслідками та впливом на психічне й фізичне здоров'я, наприклад, надання інформації про проблеми зі здоров'ям, формування доходів/заощадження грошей, як найкраще допомогти дітям здобути освіту та про подолання соціально-психологічного впливу війни.

Пристосування інформаційних потоків до мінливих потреб: Важливо відстежувати мінливі потреби, особливо для жінок, які стикаються з більшою кількістю перешкод в отриманні інформації. Потреби та занепокоєння переселенок також продовжуватимуть змінюватися, коли вони будуть обдумувати можливість повернення додому.

Саллі Гоуланд

sally.gowland@bbc.co.uk @bbcmEDIAaction

Старша керівниця науково-дослідних робіт в організації BBC Media Action

1. UNHCR (2023); (УВКБ ООН (2023): bit.ly/unhcr-country-ukraine

